

*ШТАН Г. В.**м. Харків (Україна)**Харківська державна академія дизайну і мистецтв*

## ПРОПАГАНДА В СУЧАСНИХ РОСІЙСЬКИХ МУЛЬТФІЛЬМАХ

На початку ХХІ століття пропаганда РФ, яка веде пряму війну проти України, є також однією із найбільших існуючих загроз демократії та світовому порядку в цілому. Її небезпека полягає, зокрема, у ідеологічному виправданні російської зовнішньої агресії, залученні на бік РФ громадян інших держав у якості т.зв. «корисних ідіотів». Важливим джерелом, що використовує російська влада для впливу на російське суспільство та громадян країн Заходу — вихідців із СРСР та Росії — є сучасна російська популярна культура, зокрема мультиплікація.

Мультиплікаційний формат станом першу половину 20-х років ХХІ століття не є провідним серед засобів впливу російської пропаганди, однак, є достатньо дієвим через яскравість “картинки” та націленість на дітей, які розглядаються путінським режимом як майбутня опора нової імперії. Пропагандистські наративи в російських мультфільмах з’являються нерегулярно, але у яскраво вираженій формі. В таких сюжетах із акцентом на популярні символи суспільної свідомості демонструється протистояння росіян (сильних, мужніх, спокійних та культурних, захисників ображених та рідної землі) та їхніх ворогів — зокрема, американців (дурних, підступних, неосвічених та безкультурних, що діють виключно завдяки техніці та обов’язково програють).

У якості яскравих прикладів мультфільмів, що містять у собі пропагандистські наративи, можна виділити наступні:

- Мультиплікаційна серія “Десантник Степочкин” (2004 р.). За сюжетом, головний герой, син чиновниці, потайки від матері йде до лав російських десантних військ, де стає елітним військовослужбовцем. У складі свого підрозділу він протистоїть американцям, які шахраюють на змаганнях (одночасно нав’язливо демонструючи «прапор ПДВ США»), але російські герої, звичайно, перемагають.
- “Дурацкий русский” (2012 р.) — 4-серійний короткометражний серіал, який отримав значну популярність на різних Youtube-каналах. Сюжет являє собою протистояння росіянина та яскраво розмальованої карикатури на популярного супергероя — Капітана Америку. Герої виконують дії, що відповідають їх шаблонно-пропагандистському образу: росіянин їсть кашу, п’є квас, майструє шпаківню, носить валянки й читає Достоєвського, тоді як його опонент раптом з’являється перед ним, щоб нав’язливо пропагувати символи американської масової культури (кока-колу, бургер, ковбойський одяг). Американець розмовляє із підкресленим акцентом, постійно кричить «USA» та ображає опонента, але наприкінці кожної серії програє сам по собі — без будь-якого втручання індивідуального та самодостатнього росіянина. Незважаючи на невелику кількість випусків, серіал є яскравим вираженням антиамериканського компоненту концепції російської пропаганди, заснованої

на сукупності упереджених стереотипів та ідеї нібито існуючої культурної переваги росіян над «бездуховним Заходом».

- “Діти проти чарівників” (2016 р.) — повнометражна екранізація релігійно-пропагандистської книги 2004 р. За сюжетом, іноземні чаклуни (чия школа показана як спотворено-карикатурна версія Хогвартсу із “світу Гаррі Поттера” Дж. Роулінг) намагаються знайти ключ до прориву т. зв. “російського захисту” (російської духовності та моралі) задля знищення Росії. Наприкінці вони, однак, терплять поразку від хлопців-суворовців, які діють за завданням ФСБ із підтримкою православних священиків та російських збройних сил. Зокрема, у скрутній ситуації герої за допомоги молитви та хреста викликають на допомогу спочатку десант, а потім (у протистоянні військовому кораблю НАТО) — атомні підводні ракетоносці ВМС РФ. Сюжет, заснований на спрощеному варіанті класичного міфологічного образу Героя, містить у собі значний набір конспірологічних штампів та пропагандистських кліше, є відверто призначеним для ідеологічної “обробки” дітей у псевдоправославно-мілітаристському дусі. Через надвелику концентрацію неприкритої пропаганди мультфільм є складним для вдумливого сприйняття, викликаючи стійке відчуття когнітивного дисонансу.
- У 2022 р., після початку російської широкомасштабної агресії проти України, було випущено мультфільм “Казка про Ваню та Миколу”, який є виключно пропагандистським продуктом, що пояснює дітям “справедливість” т. зв. “СВО”. За сюжетом, Ваня (уособлення Росії) захищав Колю (уособлення України), але Коля його зраджує (переходить до іншого класу та просить називати його Миколою) й починає бити колишніх однокласників (“Новоросію”). Ваня відбирає у Колі палицю, після чого інші хлопці (іноземні країни), однак, осуджують справедливого Ваню. Закінчується мультфільм анімацією путінської концепції війни як “захисту ДНР та ЛНР”, задля чого “Росія вирішила відібрати в України зброю”, й написом “Росія за мир!”.

Як правило, російські пропагандистські мультфільми характеризуються невисокою якістю анімації, спрощеним сюжетом, шаблонністю образів персонажів. Вони є другорядним елементом величезної розгалуженої системи путінської пропаганди, який має працювати, доповнюючи інші джерела інформаційного ураження, у тому числі й культурного спрямування (кінематограф, літературу, музику).

Боротьба проти російської пропаганди є невід’ємною складовою визвольних сучасних змагань українського народу. Зокрема, вона має торкатись також й культурної сфери, в якій Україна не має права на прогаш.

*Повна інформація про науковця:*

*Штан Геннадій Валерійович, кандидат історичних наук, м. Харків (Україна), Харківська державна академія дизайну і мистецтв.*